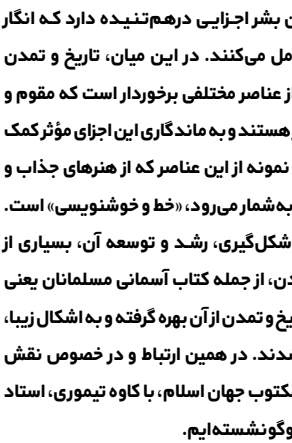

کاوه تیموری معتقد است تکامل خوشنویسی باعث گسترش و ماندگاری میراث مکتوب جهان اسلام شده است

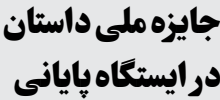

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. موضوع تأثیر خوشنویسی بر فرهنگ اسلامی و تأثیر فرهنگ اسلامی بر هنری با عنوان «خط»، در واقع تأثیر و تأثری دوسویه است. اساساً تکامل خط در دنیای اسلام، ریشه در فرهنگ اسلامی داشته است. در حقیقت، باید به این نکته اشاره نمود که اهمیت نگارش و نوشتن در فرهنگ اسلامی و حفظ کلام الهی و کتابت قرآن، استوانه‌ای اصلی برای بهاداران به خوشنویسی و خط در گستره اسلام بوده است. در صدر اسلام، تکامل خط کوفی به سهولت امکان پذیر نبود، مگر آن که عاملی و متغیری اساسی به آن دامن می‌زد و آن عامل، همانا کتابت نامه محبوب الهی بود. تمرکز حضرت مولی‌المودین، علی (ع)، بر کتابت قرآن از این منظر بسیار حائز اهمیت است و بی دلیل نیست که خوشنویسی، «بنیای روحانی» خویش را به حضرت ایشان منتسب می‌داند. سلطان علی محمدی، خوشنویسی که در سال ۹۲۶ هجری قمری وفات یافت، صاحب رساله‌ای تحت عنوان «صراط‌السطور» است که نظری تریزی رسانی در ادبیات خوشنویسی به شمار می‌رود. وی می‌فرماید: «غرض من این است که از خط نه همین حرف بود و لغظ و لفظ بل اصول و صفا و خوبی بود» و آن اشارت به حسن خط فرمود؛ خط که فرموده است نصف العلم/ سرور انبیاء به علم و حلم/ آن خط مرتضی علی بوده است/ زان نبی، نصف علم فرموده است.»

با این مبنا، خوشنویسی با رشد فرهنگ اسلامی و گسترش دین مبین اسلام درآمیخته شده است. این دو عنصر با یکدیگر مروج گشته‌اند؛ به‌گونه‌ای که ملاحظه می‌شود در یک تحول چشمگیر، انواع و اقسام شیوه‌های خوشنویسی، طی قرون متعادی ابداع شده به‌اصطلاح، نشوونما پیدا می‌کند. نیازهای اداری، نیازهای اجتماعی و کاربرد خوشنویسی در اماکن مذهبی، و مهم‌تر از همه، کتابت قرآن، رشد خوشنویسی و تأثیرگذاری آن بر فرهنگ اسلامی را بروز و تجلی بیشتری می‌بخشد. به همین دلیل است که راه رشد و نمو خوشنویسی همواره‌تر می‌شود.

۴) تا آن جا که اطلاع داریم، جنابعالی به ابن مقله بیضاوی «خوشنویس دوران ساز» لقب داده‌اید؛ حالاکه صحبت از ایشان شد، لطفاً در خصوص این نام‌گذاری توضیح دهید.

ابن‌مقله بیاضوی شیرازی، این چهره شاخص خوشنویسی، فردی پیشرو و بینگام بوده که در سن ۵۶ سالگی یعنی در سال ۲۲۸ هجری قمری وفات می‌کند - این سال فوت از این جهت ذکر گردید تا توجه داشته باشیم که عمر ایشان تا چه حد کوتاه بوده است - اما بزیر برگ کارستان تحولی‌رادر پدید آوردن قاعده‌ی اقلام شش‌گانه، جناب ابن‌مقله رقم می‌زند. ایشان پایه‌گذار چند نظام هندسی فاخر در خوشنویسی اسلامی بوده‌اند و این حقیر، ایشان را به‌عنوان خوشنویس «دوران ساز» لقب داده‌ام؛ یعنی خوشنویسی که واقعا در رأس هرم خوشنویسی قرار داشته و در تمام ادب، زیبایی خوشنویسی ایرانی شکل گرفته است. خطوط نسل، ثخ، رفاع، ریحان، محقق و توفیق را جناب ابن‌مقله بنیان نهاد. علت این‌که ایشان این توفیق را نیز پیدا کرد که آنچه را یافته و ساخته بود - همین اقلام شش‌گانه - ترویج و تبلیغ فراوانی نماید، این بود که در جایگاه سیاسی و اداری

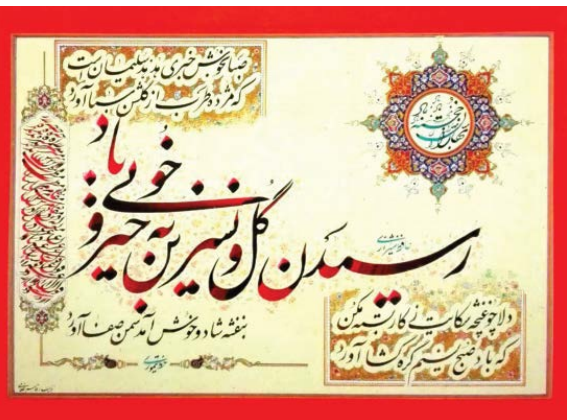

نخستین دوره جایزه ملی داستان و بازآفرینی با معرفی برگزیدگان و شایستگان تقدیر در پنج بخش رمان، طرح رمان، جسنار داستانی، داستان کوتاه و داستان کوتاه کوتاه، به کار خود پایان داد. در مراسم نتانمیه این جایزه که با حضور استاندار اصفهان برگزار شد، از پوستر دومین ره این جایزه نیز رونمایی شد. رئیس حوزه هنری انقلاب اسلامی در این اسم با اشاره به اهمیت میراث تاریخی و فرهنگی گفت: این جایزه با هدف بوق نویسندگان به بازآفرینی داشته‌های ادبی و تاریخی برای مخاطبان روز فردا برگزار شده است. دبیر اجرایی جایزه نیز بیانیه هیأت داوران را قرائت که در آن بر اتخاذ رویکرد عملی بازآفرینی برای بهره‌گیری از گنجینه‌های هنگ و هنر ایران تأکید شده بود. در بخش رمان، علیرضا محمودی ایرانمهر حسین قربانزاده خیابی به عنوان برگزیدگان و مریم بهزادنژاد و مرجان لادوند به عنوان شایستگان تقدیر معرفی شدند.

رضا بابک به گالری ثالث آمد

نمایشگاه برگزیده‌ای از نقاشی‌های رضا بابک در چند سال اخیر که به کودکانه‌هایی از ناخودآگاه خود دست یافته است، در قالب نمایشگاه «با بابک» در گالری ثالث افتتاح شد. رضا بابک درباره نقاشی‌هایش می‌گوید: سال‌های زیادی است که نقاشی می‌کشم. از پیش از انقلاب به کشیدن نقاشی مشغول بودم ولی گاهی بین کارهایم فاصله زمانی می‌افتاد. بعد از انقلاب به‌طور جدی‌تر به نقاشی مشغول شدم و کار با آبرنگ را شروع کردم و یادم هست اوایل انقلاب، سال‌هایی که تئاتر و فیلم بازی نمی‌کردم، نقاشی کشیدن باعث ایجاد تخلیه احساس و انرژی من بود و جای خالی بازی کردن در تئاتر را برای من پر می‌کرد. این دومین نمایشگاه انفرادی نقاشی رضا بابک است. پیشتر نمایشگاهی از او با نام «زند نقاشی» در سال ۱۳۷۹ در گالری سکو برگزار شده بود. نمایشگاه «با بابک» تا ۱۹ دی‌ماه به‌روز ساعت ۱۰ تا ۲۱ و جمعه‌ها ۱۶ تا ۲۲ در گالری ثالث به نشانی خیابان کریمخان زند، بین ایران‌شهر و ماهشهر، شماره ۱۴۸ دایر است.

بسیار مهمی قرار داشت. ایشان وزیر خلیفه بود و حتی در بین مرادات اداری در بهار اسلامی آن زمان، دبیرهای اختصاصی - تحت عنوان دبیر مکاتبات و دبیر امور مالی - تأسیس کرده بود. هر آنچه دست پخت هنری ایشان بود، در اثر این سلسله مراتب نظام مندی که وجود داشت، به سرعت تبلیغ و ترویج می شد. بنابراین، باید حتماً این مقوله را «سرفتر آغاز تحولات اساسی در نظام مالی و خوشنویسی اسلامی» دانست.

هنر خوشنویسی در ایران نیز جایگاهی مهم و رفیع دارد؛ نظر شما در خصوص
ایرنبای خوشنویسی ایرانی چیست؟

گر می‌خواهید تأثیر خوشنویسی را بر فرهنگ اسلامی دریا بید، رگه‌ای مهم از آن، همین نکته است و به همین ترتیب، زیربنای خوشنویسی ایرانی نیز از اینجا ریزی می‌شود. مهم است که توجه کنیم هرکدام از این خطوط که نام برده شد، کاربرد و کارکرد خاص خود را داشته‌اند و این مقوله، تأثیرگذارترین فرد در تکمیل و تکامل خوشنویسی اسلامی بوده است. همچنان که اشاره شد، این یافته‌ها و بداعات، به سرعت در سرزمین‌های اسلامی تبلیغ می‌شد؛ البته با این قید که در سرزمین‌های غربی اسلامی، این شیوه‌ها مقداری رنگ و بوی خاص خود داشته و متفاوت بوده‌اند.

نتهای مطلب، این به عنوان
مثیلی در جامعه‌شناسی هنر
از اه‌ای در جامعه‌شناسی
نر مطرح می‌شود که می‌گویند،
اولی‌ها و امیدان اول همیشه
اندازند. «این مصداق جناب
ن مقله است که همچنان سا
ن مقله بر خوشنویسی امروز
و یزه در شیوه‌های ثلث و ریح
محقق، کاملاً مشهود اس
مود نیز به یکبارچه‌سازی خ

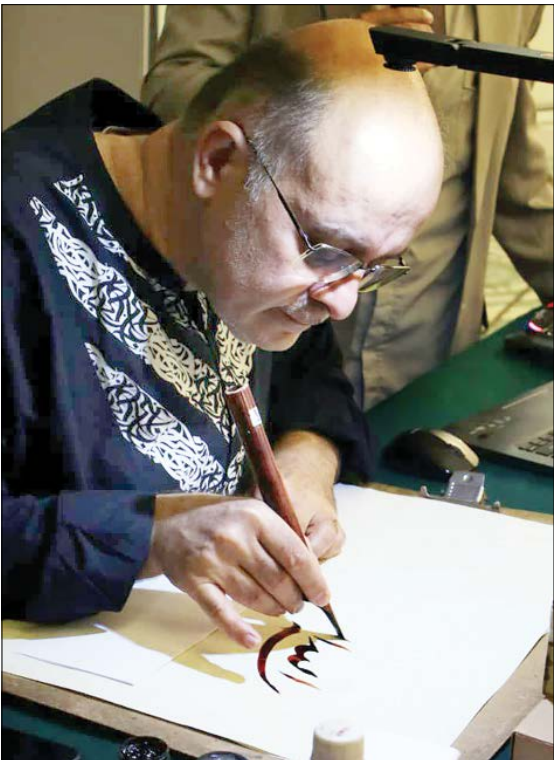
فردی در ایران، آثار خوشنویسی کاوه تیموری در کشورهای سودان، پاکستان، روسیه، قزاقستان، قزاقستان، بوسنی و هرزگوین، افغانستان و... به نمایش درآمده است. تیموری از سال ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۰ و به مدت ۱۱ سال سردبیری مجله تخصصی رشد آموزش هنر را برعهده داشته است. گفتنی است کتاب «روش های کاربردی آموزش خوشنویسی در کلاس» اثر وی در جشنواره ملی کتاب رشد در سال ۱۴۰۳ به عنوان اثر برگزیده معرفی شده است.

کتابت کمک شایان کرد. علی‌رغم این که ایشان وزیر بود و زندگی سیاسی پرفراز و نشیبی داشت، به‌عنوان یک آگاه‌گر فراموش‌نشدنی همواره ماندگار است. برای بیان اهمیت موضوع در یک جمله باید گفت که اگر این مقله نبود و ابداعات او شکل نمی‌گرفت، وضعیت خوشنویسی اسلامی به این شکل کنونی مطرح نبود. چرا که این مقله باذوق و نبوغی که داشت، در هنده سه خط و دو عامل کمی «مِزَن» و «سطح» را در کتابت خطوط، همواره یک‌پارچه حفظ و بالا و بالا می‌بردن کردن می‌رآن، نمود صریح و منظر خود را در خطوط بروز داد و آنها را متناسب ساخت.

❓ جایی از شیخ مصلح الدین سعدی بزرگ، نکاتی را بیان کرده بودید که انگار به این مقله اشارت داشت؛ در این مورد هم کمی توضیح دهید.

اجازه بدهید سخنان را کامل کنم بعد به موضوعی که گفتید نیز می‌پردازیم. در مورد ادباعات ابن‌قله به عنوان نمونه و برای خواننده محترمی که این گزارش را می‌خواند، به مثالی اشاره می‌کنم: در بخش نسیج که کاملاً خطی هندسی است، عموماً با غلبه سطح، یعنی حرکت مستقیم قلم، بر دور، یعنی حرکت دورانی قلم، روبه‌رو هستیم. میزان سطح در این خط چهارششم و دور دو ششم است. خط نثرت نیز همین ویژگی را دارد است. در خط قراع، این میزان کمتر شده و دور، نسبت به سطح، در آن بیشتر دیده می‌شود.

این مورد بعدا یا به ریز خطی
به نام خط «ترسل» شد که
خط قراع یکی از ارکان اصلی آن
است و خط ترسل حدود پنج و
نیم قسمت از شش قسمت
آن، تسلط دور را دارد. البته از
ورود به مباحث فنی خودداری
می‌کنم و در پاسخ به سؤال شما
فقط به این نکته اشاره می‌کنم
که وقتی جناب سعدی در شعر
گهریار خود با ذکر نام این مقوله،
خط او را در ردیف «زهد ادهم»،

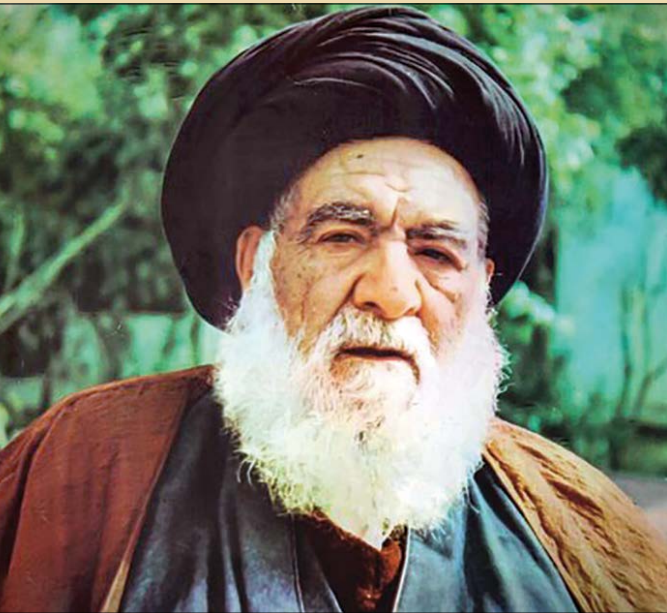
«حکمت لقمان» و حتی «شعر سعدی» به شمار می‌آورد، خواننده بصیر و فہیم - ما به خوبی به منزلت والای این وزیر ادیب که یکی از اسطوره‌های خوشنویسی ایرانی-اسلامی است، پی می‌برد. این درحالی است که ایشان در همان زمان کمی که در اختیار داشتند، نکات کلیدی مهمی را در خوشنویسی کشف و معیارهای تأثیرگذاری را تدوین نمودند.

❓ با تشکر از نکات مهمی که بیان کردید، از نگاه شما تأثیر خوشنویسی بر فرهنگ اسلامی چیست؟

اگر پرسش این باشد که تأثیر خوشنویسی بر فرهنگ اسلامی چیست، پاسخ این است که «خوشنویسی یک زبان کتابت سنجیده و پخته را رایج کرد که به تدریج و به خوبی فراگیر شد». به این معنا که کلام مکتوب را که حاوی و حامل بهترین پیام‌های اسلامی بود، به خوبی گسترش داد. وجود شاگرد غیر مستقیم و برجسته جناب ابن مقفله، یعنی جناب ابن بواب نیز در به سامان رساندن یافته‌های هندسی جناب ابن مقفله تأثیر به‌سزایی داشت. به برکت این تلاش‌ها، امروزه شاهد کتیبه‌های فراوان در مساجد، کتابت قرآن و کتب مذهبی و ادبی هستیم. تمامی اینها به این دلیل است که ما به یک زبان کتابت معیار رسیدیم که حاصل تلاش بی‌وقفه جناب ابن مقفله و کتابت پس از ایشان بود. این کتابان مانند یاد زنجیره یا به عبارتی همان‌یکه می‌توانیم ببینیم که دانه‌های تسبیح را دور خود جمع کرده و بیوستگی خوشنویسی را در فرهنگ اسلامی به وجود آوردند. این نکته بسیار حائز اهمیت است؛ به‌طوری‌که شما از خط کوفی نخستین تا نقاشی خط نوین امروز، این بیوستگی تاریخی را مشاهده می‌کنید. چنین اتفاقی در کمتر هنری با این کیفیت و تشخص رخ داده است.

❓ اگر بخواهید حاصل عمر نه‌چندان طولانی ابن‌مقله را به‌صورتی کوتاه توصیف کنید، چه می‌گویید.

به‌نظر برای پاسخی کوتاه به این سؤال، خوب است در مورد جنبان این مقله سخن سقراط را به‌یادآوریم که می‌گوید «زندگی کوتاه است و هنر طولانی». به‌واقع این گزاره و این گفته جنبان سقراط، برارنده جنبان این مقله است. به‌همین دلیل است که خانم آنه‌ماری شیمیل به‌عنوان یک مستشرق بزرگ که در زمینه خوشنویسی نیز پژوهش کرده، «خوشنویسی را بخشی از پیکره جهان اسلام» می‌داند. باید افزود که خوشنویسی در متن فرهنگ اسلامی جای دارد. در اینجا باز به این نکته اشاره می‌کنم که یکی از معجزات دین مبین اسلام این بود که تکوین خوشنویسی به این سرعت و دقت و به این شکل صورت گرفت. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، زیربنای خطوط ایرانی-اسلامی مانند نستعلیق، شکسته‌نستعلیق و خط تعلیق یا تاترسل نیز از آن اهتمام اولیه نشأت می‌گیرد. به این معنا که میوه‌هایی که امروز شاهد آن هستیم، همچنان از آن ریشه‌های تنگینه اولیه تغذیه می‌شوند. اگر تبارشناسی این خطوط را انجام دهیم، به این نتیجه پی خواهیم برد. به‌هر حال، رابطه خوشنویسی با فرهنگ اسلامی و تأثیرات فرهنگ اسلامی بر رشد خوشنویسی، واقعا رابطهای قابل مطالعه است که دستاوردهای قابل توجهی به همراه دارد. آنچه مسلم است، این متغیرهای مهم – اگر یکی را متغیر تابع و دیگری را متغیر مستقل در نظر بگیریم – هر دو بر یکدیگر تأثیر گذاشته‌اند و امروزه ما این میراث مکتوب دنیای اسلام را در سیمای زیبای خط ملاحظه می‌کنیم.

انتشار کتابی
درباره زندگی آیت الله خویی

کتاب «آیت‌الله» با موضوع زندگی آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی، نوشته زهره نجف‌زاده توسط انتشارات کتاب چمران منتشر شد. این کتاب که مروری بر احوال و روزگار آیت‌الله خویی است، به بررسی زندگی این عالم بزرگ را از کودکی تا روزهای زندگی در عراق و فصل جهاد و تربیت شاگرد در زندگی این عالم بزرگ روایت می‌کند. شمار شاگردان آیت‌الله خویی به‌قدری زیاد بوده که حتی کتاب هم نمی‌تواند تخمین درستی بزند. آیت‌الله سیستانی و آیت‌الله سید محمد باقر مدرز از برجسته‌ترین شاگردان این عالم وارسته و پرنیوخت هستند. این کتاب کم‌حجم همشرف خوبی برای روزهای بهار است؛ روزهایی که می‌توان با «آیت‌الله» همسفر شد و از ایران به عراق کوچید. نویسنده به‌خوبی ابعاد مختلف زندگی آیت‌الله خویی را در این کتاب نشان داده است، نه آنقدر در توصیف علم آیت‌الله گفته که از ارزش و تخصصی بودن کتاب بکاهد.